

KATSO KUNINKAASI TULEE

Liturgia ja herätys

Tämän vihkon ovat lahjoittaneet:

LUTHERAN HERITAGE FOUNDATION

36380 Garfield Road Suite 3
Clinton Township, MI 48035
USA

SUOMEN LUTHER-SÄÄTIÖ

PL 127
00101 Helsinki

Bo Giertzin kirjoitus on alunperin julkaistu ruotsiksi nimellä Liturgi och väckelse kirjassa Herdabrev till prsterskapet och församlingarna i Göteborges stift, Lund 1949.

Kannen kuva on tuntemattoman ranskalaisen maalaus 1400-luvulta.

Alaotsikot toimituksen.

Käännös ja piirrokset: Maria Pietilä

Liturgia ja herätys

Apostolien kirkossa oli sekä liturgia että herätys. Ne mainitaan jo ensimmäisen helluntain yhteydessä. “Kun he tämän kuulivat, saivat he piston sydämeensä ja sanoivat Pietarille ja muille apostoleille: ‘Miehet, veljet, mitä meidän pitää teke­män?’” Tätä on herätys. “Ja he olivat alati, joka päivä, yksimielisesti pyhäkössä. Ja Pietari ja Johannes menivät pyhäkköön yhdeksännellä hetkellä, rukoushetkellä.” Tätä on liturgia.

Molemmat ovat olleet mukana läpi kirkon koko historian. Esiintymismuodot ovat tosin vaihdelleet suuresti. Herätys on kuin hiilloksen yllä lepattava liekki. Se leimahtaa, leviää, nousee kohti taivasta ja näyttää jälleen katoavan. Pimeät ajat näyttävät välillä katkaiseen sen ja alkukirkon välisen yhteyden. Kuitenkin yhteys on olemassa, koska Henki on sama; hän, joka lähetti piston sydämiin helluntaipäivänä. Myös Sana, joka sytyttää tuon arvoituksellisen liekin, on sama voimallinen sana, joka kerran lähti apostolien huulilta.

Liturgian yhteys apostoliseen aikakauteen on selvempi. Se on virrannut aikojen halki kuin katkeamaton vuo. Sen ensimmäiset alkulähteet ovat jo synagogassa. Ei ainoastaan tiettyjen yksittäisten sanojen käyttö ole jatkunut katkeamattomana perinteenä — Aamen, Halleluja, Hoosianna — vaan myös koko messumme rakenne on selvästi sukua sille jumalanpalvelukselle, johon Jeesus nuorukaisena osallistui Nasaretin synagogassa ja jossa hän aikuisena astui esiin selittämään kirjoituksia. Apostolinen kirkko on liittännyt synagogajumalanpalvelukseen uuden osan, jonka se on saanut Vapahtajalta itseltään ja joka on kaiken liturgian sydän: Pyhän Ehtoollisen. Liturgia on kaikilta olennaisilta osiltaan ensimmäisten vuosisatojen luomus sellaisena kuin sitä nykyäänkin vietetään vuorolauluineen, prefaatioineen (Totisesti on kohtuullista.) ja Pyhä-hymneineen.

Myös liturgian ulkoisen muodon katkeamaton yhteys apostoliseen aikaan on ilmeinen. Alttari on nyky-yhteiskunnassa ainoa paikka, jossa edelleen — katkeamattoman perinteen nojalla! — käytetään antiikin ihmisten kantamaa asua. Kirkkojen holvien alla voi vielä kuulla säveliä, joissa on säilynyt kaikuja siitä ylistys­laulusta, jota Mestari oppilaineen lauloi syötyään pääsiäislampaan. Kirkko on ainoita paikkoja, joissa edelleen voi kuulla keskiajan säveltaiteen huippuja tai nähdä keskiaikaisia taidearteita elävänä osana kulttuuriamme. Nykyisessä yhteiskunta­elämässä ei missään muualla esiinny läheskään niin paljon vanhaa kulttuuria ja kunnianarvoisia perinteitä kuin pyhässä messussa.

Tämä ei nyt kuitenkaan ole olennaisinta. Liturgian syvin merkitys on siinä, että se on järjestys, jonka Henki itse on luonut säilyttääkseen ja syventääkseen sitä elämää, jota sama Pyhä Henki on herättänyt kirkossaan.

Herätys on tulenliekki, joka leimahtaa kuolleissa sieluissa. Tuli polttaa rinnassa, syntinen tuntee piston omassatunnossaan. Yhtä aikaa levottomana ja liikuttuneena hän kysyy: Mitä minun pitää tehdä? Ja Henki vastaa kirkastamalla synnin vakaumuuden ja Kristuksen rajattoman armon.

Liturgian kautta sama Henki ylläpitää sytyttämäänsä liekkiä. Sen kautta hän liittyy heränneen ihmisen Kirkon yhteyteen. Se on järjestys, joka auttaa vaeltamaan valossa, tie, joka johtaa vuosien halki ja jolla sielu yhä uudestaan kutsutaan yhdistymään kaikkien uskovien yhteiseen kuninkaalliseen papistoon, joka toimittaa tempelipalvelustaan Jumalan alttarin edessä rukouksin ja ylistyksin, viettämällä ehtoollista ja kuulemalla hiljaa Herransa sanaa.

Herätyksen ja liturgian ominaispiirteet

Liturgia ja herätys on usein nähty toistensa vastakohtina. Niin ei ollut varhaiskirkossa eikä pidä olla nykyään. Molemmat ovat saman Hengen työtä ja elävät samasta perinnöstä. Molemmilla on oikeus olla olemassa ja muotoutua oman ominaislaatunsa mukaisiksi.

Herätys ja liturgia puhuvat osin eri kieltä ja niin on tarkoituskin. Herätyksen työväline on puhuttu sana, jolla on profetallinen arvovalta ja joka pystyy voimalla murtamaan sydämen kovan kallion ja samalla vetoamaan siihen evankeliumin koko sydämellisyydellä. Herätyksen kieli on usein sukua arkikielelle. Jumala etsii kadotettuja ja menetettyjä. Sana tarttuu niihin, jotka eivät koe Herran esikartanoita kodikseen ja joita ei ehkä ole kasvatettu ymmärtämään raamatullisia käsitteitä. Siksi herätys ei puhu Iisain juuresta tai Daavidin avaimista. Se puhuu aikansa lapsille heidän omalla kielellään niitä asioita, jotka he ovat unohtaneet, mutta jotka heidän täytyy saada kuulla.

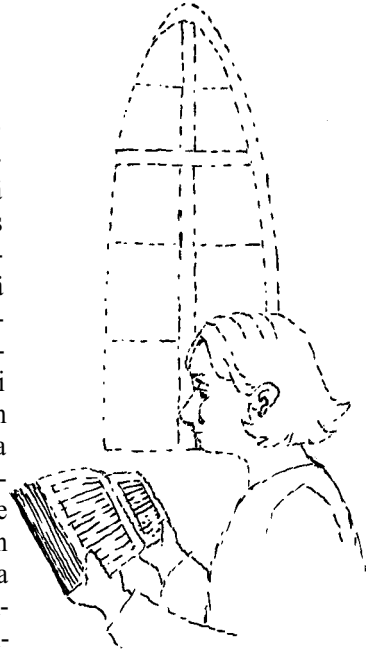
Liturgia toimii täysin eri tavalla. Senkin työväline on Sana, mutta se ammentaa syvemmistä lähteistä. Liturgia ”puhuu viisautta täysikasvuisten keskuudessa”. Se käyttää hyväkseen Raamatun koko rikkautta, kaikkia sisällöltään täyteläisiä symboleja ja Vanhan Testamentin kätkeytyjä Kristus-esikuvia. Se ottaa esille psalmirukouksia ja tekee niistä omiaan. Se kuuntelee profetioita ja porautuu evankeliumin syvimpiin salaisuuksiin. Se rakastaa kaikkea, mikä avautuu hitaasti ja mikä jatkuvasti antaa ajatuksille uutta pohdittavaa. Liturgia uskaltaa käyttää myös Raamatun kätkeytyä viisautta juuri siitä syystä, että se jatkuvasti palaa samoihin pyhiin kaivoihin. Siksi se myös rakastaa sellaista musiikkia, joka näennäisen yksinkertaisuutensa taakse kätkee loputtomasti nöyrää palvontaa ja onnellisuutta. Se kohottaa sydämensä Jumalan puoleen Kyrien eli Herra armahda -laulun mahtavissa sävelkuuluissa ja ehtoollisliturgian kunnioittavassa riemussa. Kaikessa tässä se on hyvin erilainen kuin herätys.

Eroa voitaisiin ehkä ilmaista vertaamalla herätystä Herran tuleen, joka lankesi Elian pystyttämälle läpimärälle alttarille. Siinä Jumala odottamatta puuttuu suveenisti asioihin ilmoittaen valtansa pakanoiden keskuudessa. Liturgia taas on tuli, joka palaa temppelin alttarilla ja joka Raamatun säädöksen mukaan ei saa koskaan sammua. Herätys on profeetallinen, liturgia taas papillinen. Herätys on salama taivaasta, joka sytyttää uuden tulen. Liturgia on Herran liekki, joka jo palaa keskellämme valaisten ja lämmittäen uskovia.

Herätystä tarvitaan

Meidän on annettava sekä herätykselle että liturgialle niiden oikea, alkukristillinen paikka seurakuntaelämässä. Herätystä tarvitaan aina, ei ainoastaan sen takia, että kirkon aina tulee tehdä lähetystyötä ja tavoittaa ulkopuolisia, vaan myös siksi, että kirkon uskollisimmatkin jäsenet jatkuvasti tarvitsevat herätystä. Onhan kirkossa yhtä monta 'vanhaa ihmistä' kuin siinä on jäseniä. Jokainen 'vanha Adam' on yhtä taipuvainen torkahamaan, muuttamaan kristillisen elämän kuolleeksi rutiiniksi ja käyttämään liturgian kaavoja väärin siten, että hän koteloituu itsetyytyväisyyteensä ja paatumukseensa. Ihminenhan pystyttää helposti uskonnollisen elämänmuodon, joka sopii omalle minälle ja antaa vanhan Adamin nousta jälleen herraksi. Saatetaan käydä kirkossa ja ehtoollisella säännöllisesti. Rakastetaan kaunista kirkkomusiikkia ja tunnelmallisia pyhäkköjä. Voidaan rehellisesti olla varmoja siitä, että itsellä on oikea oppi.

Samalla ollaan ehkä itserakkouden ja itseriittoisuuden vallassa, tyytyväisinä omiin hurskaksiin suorituksiin, ja suhtaudutaan välinpitämättömästi päivittäin kohdattavien ihmisten huoliin ja taakkoihin. Pyhän Hengen täytyy aina päästä herättämään unisia sieluja, pudistelemaan pölyjä, asettamaan vanha Adam seinää vasten ja puhaltamaan uutta elämää kuolleisiin luihin. Niin kauan kuin olemme vielä lihassa, herätys ei koskaan ole turhaa.

Liturgiaa tarvitaan

Liturgia on yhtä tarpeellinen. Normaalia seurakuntaelämää ei voi olla ilman

liturgiaa. Sakramentit tarvitsevat muodon ja järjestyksen; täytyyhän jumalanpalvelus toimittaa tietyllä tavalla. Väliaikaisesti voidaan tulla toimeen improvisoinnilla ja kaavoilla, joita jatkuvasti muutetaan ja luodaan uudestaan. Rukouksessa voidaan pitäytyä vapaisiin rukouksiin ja jokaista jumalanpalvelustilaisuutta varten voidaan luoda uusi rituaali. Mahdollisuudet on kuitenkin pian käytetty loppuun. Vähitellen aletaan toistaa samoja kuvioita ja näin rituaalinmuodostus on lähtenyt käyntiin. Suunnissa, joissa pyritään toimimaan ilman kaavoja, muotoutuu aina uusia kaavatyyppisiä. Samat lempilaulut toistuvat säännöllisesti, rukouksissa toistuvat samat sanankäänteet, vuosittaisia juhlia varten muotoutuu pysyviä perinteitä. Tuskin on epäoikeudenmukaista sanoa, että tällä tavalla syntyneistä kaavoista tulee vanhaan liturgiaan verrattuna rumempia ja arkisempia. Ne sisältävät vähemmän Jumalan sanaa, niiden rukoukset ja puheet eivät käytä Raamatun ilmaisuja ja ne eivät ole yhtä innokkaita ammentamaan *koko* Raamatun sisältöä, vaan tyytyvät esittämään joitakin erityisen vaikuttavia ja suosittuja kohtia. Uusi esiin kasvanut liturgia on köyhempi, vähemmän raamatullinen ja vähemmän sielua ravitseva kuin vanha.

Liturgian viholliset

Sekä herätyksellä että liturgialla on siis oma tietty paikkansa Kirkossa. Silti liturgia saattaa joskus esiintyä herätyksen vihollisena, samoin kuin herätys saattaa olla liturgian vastustaja. Tämä jännite on erityisesti omassa kirkkohistoriassamme tullut ikävästi esiin.

Herätys saattaa todella esiintyä liturgian vaarallisimpana vihollisena. Liturgialla on tietysti myös monia muita vihollisia. Tärkein on pinttynyt passiivisuus, jonka edustajat istuvat jumalanpalveluksessa yleisönä, ottamatta siihen osaa. Täysi kirkko ei ole sama asia kuin seurakunta. Missä käsiä ei enää ristitä, missä päitä ei paineta rukoukseen ja missä äänet — olivat ne sitten karheita tai heleitä — eivät enää yhdy virsilauluun, siellä ei enää vietetä todellista jumalanpalvelusta. Liturgia on aina aktiivisuutta. Laiska, kuollut passiivisuus on sen vihollinen.

Kuitenkin herätys voi olla vielä vaarallisempi vihollinen. Maailmallisuus on sentään yleensä tietoinen siitä, että se ei ole hengellisempi kuin liturgia. Liturgiavihamielinen herätys taas väittää olevansa juuri sitä palvontaa 'hengessä ja totuudessa', jota Isä haluaa. Se hylkää liturgian ja halveksii sitä. Joskus kyseessä on profeettojen hengessä lausuttu ja oikeutettu kritiikki. Jos pappi kaivelee kynsiään ylistysvirren aikana ja hakee yleistä kirkkorukousta käsikirjasta polvistuessaan alttarille saarnan jälkeen, on oikeutettua puhua kuolleista teoista. Näistä täytyy kääntyä oikeaan palvelukseen ainoan tosi Jumalan edessä. Ei ole kuitenkaan sanottua, että oikea palvelus on sitä, että riisutaan kasukka, pätkitään ehtoollisliturgian osia ja mennään sen sijaan koteihin rukoilemaan vapaita rukouksia ja laulamaan milloin mitäkin laulelmia viihdekulttuurin tanssisävelmillä. On olemassa tilanteita, joissa

on paikallaan tuoda esiin Herran vihan sanoja Amoksen tavoin: “Vie pois minun edestäni sinun virthesi pauhina, en tahdo kuulla sinun harppujesi soittoa!”. Jos esimerkiksi kanttorilla on urkuparvella mukanaan päivän lehti, kuorolaiset katoavat ennen saarnaa tai kirkkoneuvosto lähtee mahtavan adventtivesperin jälkeen suoraan kunnanjohtajan kotiin ryypäämään, silloin on vietetty kuollutta liturgiaa — tai oikeammin sanoen on kyse kuolleista sydämistä, jotka antavat kaikkien jumalanpalveluksen aarteiden mennä ohitse. Jotkut ymmärtävät nauttia tilaisuuden tunnelmasta, mutta onnistuvat kätevästi välttämään kaiken, mikä voisi johtaa parannukseen. Rikasta ja ihanaa liturgiaa voidaan myös harjoittaa väärällä tavalla tekemällä siitä laahaavaa tai teennäistä. Monen papin työskentelyä leimaa välinpitämättömyys tai halu loistaa kyvyillään. Se ei ole liturgian vika. Tilannetta ei korjata hylkäämällä Jumalan sana, joka päinvastoin tulee painaa sydämeen. Tosin on parempi lausua rukous sydämestä omin sanoin, vaikka se olisi kuinka huonosti muotoiltu, kuin esittää ihanin liturginen rukous kylmin sydämin. On totta, että on parempi laulaa iskelmän sävelellä, sydän käännettynä Jeesuksen puoleen, kuin veisata hurskaita koraaleja miettien samalla päivällisruokaa tai viimeisintä riitaa. Ei ole kuitenkaan sanottua, että iskelmän sävelmä sinänsä olisi parempi väline hurskaan mielen ilmaisuun kuin vanha kirkkokoraali.

Herätys tekee siis väärin, jos se hylkää liturgian. Tässä hylkäävässä tuomiossa on usein aimo annos omavanhurskautta ja itserakkautta. Onhan vanha Adam lyömätön suhdannepoliitikko. Hän putoaa aina jaloilleen. Jos ihminen tulee todelliseen herätykseen, ei kestä kauan ennen kuin vanha Adam yrittää käyttää uutta tilaisuutta hyväkseen. Luonnollisesti se täytyy tehdä hurskain elein ja jatkuvasti vakuutellen, että kaikki tapahtuu Jumalan kunniaksi. Vakuutteluista huolimatta vanha Adam saattaa astua uudelleen hallintaan. Lihan teot alkavat jälleen, ei enää “mäsäyksissä ja juomingeissa, haureudessa ja irstaudessa” — koska ne tunnistettaisiin heti — vaan ehkä “juonien, eriseurojen ja lahkojen” muodossa. Saatetaan vetää yksinkertainen johtopäätös: koska olen itse tullut herätykseen sillä ja sillä tavalla, sen täytyy olla oikea tapa. “Ainoa oikea”, vanha Adam lisää aivan huomaamatta. Koska sillä kertaa ei luettu evankeliumitekstiä, ei ollut pyhäpäivän rukousta eli kollehtarukousta eikä laulettu Jumalan Karitsaa, nämä eivät voi olla mitään autuuden välineitä. Vanha Adam ehkä lisää: Sitä paitsi omien rukousten ja todistusten esiintuominen tai uusien laulujen laulaminen lämmittää sydäntä niin ihanasti. Jatkoa vanha Adam ei sano ääneen. Hän vain toteaa, että uusissakin vaatteissa voi viihtyä ihan hyvin. Silloin voi sietää kristityn nimeä, jos vain saa kuulla omaa ääntään, puhua vähän itsestään, olla mukana päättämässä ja tuntea ihanien, tarttuvuudessaan poplauluihin verrattavien melodioiden hyväilyn. Mukavaa on myös se, jos saa tuomitaa oman seurakunnan papin ja ne kaikki korkeakirkolliset, ahdasmieliset lain orjat, jotka väittävät, että messussa tulisi käydä säännöllisesti.

Tämä on karkein muoto. Sen rinnalla esiintyy toisenlaista liturgiakielteisyyttä, joka on inhimillisesti ymmärrettävää joskaan ei oikeutettua. Jotkut ihmiset vieras-

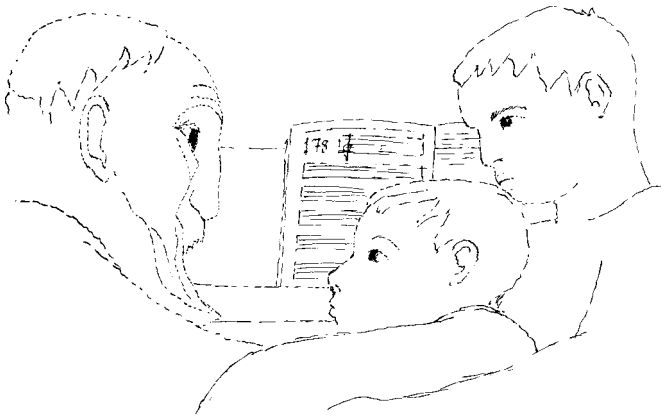
tavat liturgisia kaavoja. Liturgiahan vaatii aina itsensä kieltämistä. Yksilön täytyy tulla osaksi rukoilevaa seurakuntaa. Hänen täytyy niin syvästi tulla muiden kanssa yhdeksi, että voi rukoilla samoin sanoin kuin he, seurata jumalanpalveluksen rytmää, jossa synnintunnustus ja ylistys seuraavat toisiaan, tuntea samaa iloa ja halua parannukseen kuin muut. Jokaisen kristityn tulee kilvoitella liittyäkseen tähän. Olemme Kristuksen ruumiin jäseniä. Emme elä itseämme varten vaan osana elävää organismia. Jos joku ei halua sopeutua sellaiseen yhteyteen, hän ei ole kristitty, sillä kukaan ei voi olla kristitty omin päin. Joka ei rakasta veljeään, jonka on nähnyt kirkonpenkissä ja ehtoollispöydässä, edes sen verran, että voisi rukoilla ja laulaa, iloita ja riemuita sielullaan ja ruumiillaan yhdessä hänen kanssaan, hänen ei kannata kuvitella, että hän voisi rakastaa Jumalaa, jota hän ei ole nähnyt tai että hän voisi palvoa häntä hengessä ja totuudessa kotona omassa huoneessaan. Ja kuitenkin on ilmeistä, että tietyt hartausmuodot tuntuvat joidenkin ihmisten mielestä luontevilta ja he sopeutuvat niihin lähes välittömästi, kun taas toiset eivät millään tunnu saavan niistä mitään. Siksi kirkon täytyy olla avarasydäminen ja rikas. Sen tulee kyetä ruokkimaan lapsiaan sillä, mitä he eniten tarvitsevat ja mitä he pystyvät parhaiten vastaanottamaan, edellyttäen, että se todella tarjoaa heille Jumalan sanaa ja todellisen yhteyden häneen. Tietysti kirkolla täytyy olla kaava yhteiselle jumalanpalvelukselle, johon kaikki voivat osallistua. On oikein edellyttää, että kaikki osallistuvat messuun. Jokaisen täytyy voida mukautua ja sopeutua yhteyteen rukoilevana ja palvelevana ruumiinjäsenenä, joka ei ainoastaan ole vaatimassa jotain itselleen vaan ensi sijassa tulee tuomaan oman antinsa yhteiseen palvelukseen Jumalan edessä. Jos herätyksen nimissä raivotaan messua vastaan, käydään kristillisen yhteyden kimppuun. Usein tällöin vedotaan vapauteen. Suurimmalle osalle ihmisistä tällainen vapauden tavoittelu kuitenkin tuo vapauden menetyksen, koska tiettyjen erillisintressien annetaan lyödä leimansa siihen, minkä tulisi olla yhteistä omaisuutta. Halutaan väkisin ottaa oikeus viettää jumalanpalvelusta omien toiveiden mukaan. Ellei tähän päästä, ei enää viihdytä muiden kanssa ja saatetaan katkaista yhteys. Tämä on epäkristillistä ja tässä asiassa jokaisen kirkollisen liikkeen tulee koetella itseään. Jos herätys ei edes halua olla mukana messun liturgiassa, se on asettunut kirkon yhteyden ulkopuolelle eikä sitä voida enää pitää kirkon elämää rikastuttavana liikkeenä.

Messun rinnalla sen sijaan täytyy vallita vapaus. Kaikkea kirkon ylistävää ja rakentavaa toimintaa ei voida yhdenmukaistaa. Niille hartauden muodoille, jotka todella palvelevat rakentumista, täytyy antaa vapaus, ovat ne sitten seuroja, kinkereitä, hetkihartauksia, rukouspiirejä tai muuta. On vain vaadittava — sekä itseltään että muilta — että mieluisimmat hengelliset tilaisuudet eivät korvaisi tai siirtäisi syrjään messua, jossa suurin yhteys koetaan.

Jos liturgia ei aina saa osakseen ymmärrystä herätyksen puolelta, niin voidaan myös sanoa, että tietynlaiset liturgian ystävät eivät aina arvosta tai edes siedä herätystä. Siksi on syytä sanoa jotain myös liturgiasta herätyksen pahimpana vihollisena.

Herätyksen viholliset

Myös herätyksellä on liuta vihollisia, mutta tuskin yksikään voi tulla yhtä vaaralliseksi kuin epäaito liturgia. Pahimmassa tapauksessa liturgiasta voi nimittäin tulla vanhalle ihmiselle vahva linnake. Mitä Pyhän Hengen pitäisi tehdä ihmiselle, joka käy ehtoollisella useammin kuin kukaan muu seurakuntalainen, rukoilee kolme varttia tai tunnin päivässä ja rukoilee hyviä, ihania rukouksia psalmeista tai klassisista luterilaisista rukouskirjoista, lukee päivän tutkistelun tai myöhäisillan hetkivalvelun eli completoriumin joka ilta ja harrastaa hiljaisia tutkisteluja aina käytyään ehtoollisella, mutta joka kaikesta tästä saa vain aiheen pitää itseään parhaimmaksi ihmisenä, joka on kerännyt itselleen huomattavan pääoman kaikkinäkevän Jumalan edessä? Ehkä hän samalla laiminlyö maallisia velvollisuuksiaan, opintojaan, luottamustoimiaan tai lastensa kasvatusta. Ehkä hän puhuu pahaa toisin ajattelevista eikä rakasta ketään muuta kuin itseään ja omia pyhiä riittejään. Niin kauan kuin tällainen ihminen pysyy totutuissa ympyröissään, kaikki Pyhän Hengen toimet yleensä jäävät tuloksettomiksi hänen kohdallaan. Hengen täytyy tarttua häneen myrskytuulena, repiä kaikki hurskas rihkama hänen yltään ja osoittaa hänelle, että hän on ylimielinen, omahyväinen, itsekeskeinen ja rakkaudeton syntinen, joka on ansainnut vain ikuisen karkotuksen Jumalan kasvojen edestä. Tähän tehtävään Pyhä Henki voi joskus käyttää jotain kirjaa tai ihmiskohtaloa, joka säälimättä paljastaa hurskaan huijauksen. Joskus hän käyttää elämäntilanteita asettaen kotitekoisen pyhimyksen kauheaan tilanteeseen, jossa sädekehästä ei jää mitään jäljelle. Hänen tavallisin välineensä on kuitenkin saarnattu sana, profeetallinen sanoma herätyksen Hengessä. Epäaidolle liturgialle on hyvin tyypillistä se, että se ei pidä profeetallisesta sanasta, joka iskee salaman lailla eikä välitä hurskaista muotomenoista. Epäaito liturgia haluaa mieluiten leikata Sanalta siivet. Se tekee mielellään saarnasta osan liturgiaa. Saarna kehystetään liturgisin kaavasanonin ja psalminsäkein sekä esitetään hallitulla varovaisuudella ja kielellä, josta on

riisuttu pois kaikki konkreettisuus ja loukkaava ajankohtaisuus. Se tuo kauniisti ja koukeroisesti esille vanhat viisaudet, mutta ei koskaan mainitse oikealta nimeltä yhtäkään niistä arkisista konflikteista, joissa vanha ihminen paljastaa oikeat kasvonsa ja joissa se voidaan yllättää. Epäaito liturgia voi solmia erikoisen liiton väljähtyneen herätyksen kanssa. Se hyväksyy vanhan saarnakielen ja vakiintuneet sanat. Nämä ovat kuitenkin menettäneet teränsä. Ne ovat niin etäällä arkisynneistä, että paatunut sydän voi kuunnella niitä suuresti rakentuen. Jos sana silti jonain päivänä tulee kohti herätyksen vanhalla voimalla, kesken juhlallisesti etenevän jumalanpalveluksen, tutkii tungettelevasti ja paljastaa terveellisesti kuoleman horteen, tai jos jumalanpalveluksen ulkopuolella tulee vastaan kysymys tai henkilökohtaisesti lausuttu sana, joka muistuttaa, miten autuuden asia voi polttaa sielua — silloin kuollut kirkollisuus loukkaantuu ja keksii sata harkittua vastaväitettä.

Liturgia ilman herätystä on kaikista kirkon toimintasuunnitelmista ehkä vaarallisin. Jumalanpalvelusta voidaan kaunistaa, sitä varten voidaan hankkia pukuja ja kirkkokuoroja, voidaan järjestää suosittuja iltahetkipalveluita eli vespereitä ja jopa jonkin verran lisätä ehtoollisvieraiden määrää ilman, että yksikään ihminen tosisaan kyselee: Miten minä syntinen voin pelastua? Olemme kaikki luonnostamme vakaumuksellisia farisealaisia ja pidämme kaikki yhtä itsestään selvänä sitä, että voimme pelastua teoillamme. Siksi liturginen uudistus ilman vastaavaa omantunnon herätystä merkitsee vain sitä, että tietty määrä ihmisiä alkaa suorittaa tietyn määrän hurskaita harjoituksia vakuuttuneina siitä, että he siten tekevät riittäviä talletuksia taivaalliselle säästötilille. Itse Perkele voi olla tyytyväinen sellaiseen uudistukseen. Hänen näkökulmastaan on tosin aina arveluttavaa se, että ihmiset alkavat hakeutua ehtoolliselle tai tulevat Jumalan sanan ulottuville. Mutta niin kauan kuin sitä ei saarnata tavalla, joka voi häiritä nukkuvaa syntistä, ja niin kauan kuin järjestelmä vain luo tyytyväisiä tekokristittyjä, niin kauan Saatana voi olla virallisesti kirkkokristitty. Hänen kannaltaan järjestelmässä on tosin riskinsä. Koskaan ei voi tietää, milloin pieni epistolatekstin sana tai psalmisäkeen rivi putoaa hyvään maahan. Siksi Pimeyden ruhtinas ei koskaan oikein pidä kirkollisuudesta tai liturgiasta missään muodossa. Hän tukee mieluummin sellaista hengellisyyttä, joka pitää kirkossa ja ehtoollisella käymistä turhana tapana ja kuolleena tottumuksena.

Herätys ja liturgia kuuluvat yhteen

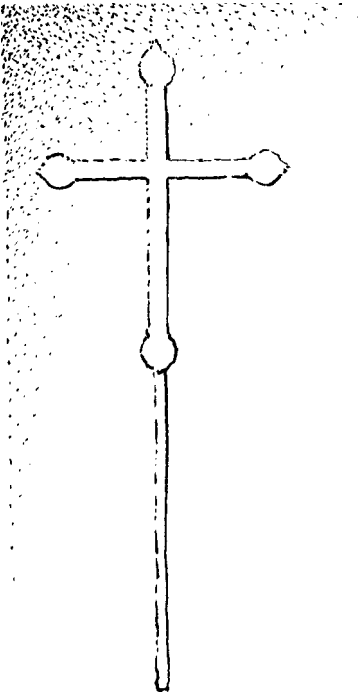
Herätys tarvitsee liturgiaa. Jos herätyksen on tarkoitus säilyä, sen täytyy kasvatata ihmisiä hartauselämään, joka kestää vuosien kulutusta ja jonka kerran voi jättää perintönä lapsille ja lastenlapsille. Terveen herätyksen tulee siksi tähdätä siihen, että ihmiset johdatetaan jumalanpalvelukseen ja ehtoolliselle, heitä opetetaan viettämään messua oikealla tavalla ja opetetaan käyttämään kirkollisia kirjoja. Ehdoton vaatimus on, että jo rippikoululaiset oppivat ymmärtämään alttaripalvelusta ja

käyttämään virsikirjaa sekä että he pystyvät auttavasti laulamaan kotiseurakuntansa kirkossa käytettäviä messusävelmiä. Samoin kuin pidämme saarnoja katekismuksen pääkappaleista, voisimme yhtä hyvin joskus saarnata myös messun pääkohdistia, kolminkertaisesta pyhästä ja sellaisista raamatunkohdista kuin Herra armahda meitä, Kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa, Herra olkoon teidän kansanne ja Katso, Jumalan Karitsa, joka ottaa pois maailman synnit.

Herätys voi myös hyödyttää liturgiaa. Missä ihmisiä herää, siellä vanhoihin hartausmuotoihin tulee uutta elämää. Synnintunnustukseen tulee uutta vakavuutta ja ylistykseen uutta riemua ja voimaa. Vanhasta ja kauniista perinteestä tulee enemmän kuin vain perinne. Siitä tulee vastasyntyneen elämän ilmaisu, saman elämän, joka kerran loi perinteen ja joka nyt täyttää sen uudella hartaudella ja lämmöllä.

Herätys loppuu kerran. Se kuuluu maailmaan, jossa ihmiset yhä nukkuvat synnin unta. Kun Kristus on herättänyt omansa viimeisenä suurena päivänä, silloin ei enää tarvita herätystä. Se tulee olemaan yhtä unohtettu ja mahdoton asia kuin sairaalat ja lastensuojelulautakunnat. Mutta liturgia säilyy. Raamattu antaa aavistaa jotain siitä sanoin kuvaamattomasta, mikä silloin alkaa. Se kuvaa taivaallisen liturgian, Jumalan istuimen edessä tapahtuvan pyhän palveluksen, johon kuuluu ylistyslaulua, mahtavaa kuin suurten vetten pauhina, suitsukkeella täytettyjä kultaisia astioita ja lukematon ihmisjoukko, joka kumartaa ja palvoo Häntä, joka on kuningasten kuningas ja herrain herra.

Kirkon liturgia on ikuisen ylistyksen alku, maallinen ilmaus sille, mikä on iankaikkisuuden sisältö ja koko olemisen perussävel: loppumaton kiitos kaiken Luojalle ja Isälle. Jo maanpäällisessä köyhyydessään liturgia pitää sisällään autuaan aavistuksen Sanomatoman läsnäolosta ja jotakin taivaallisesta ihanuudesta, suuresta onnesta, joka tulee siitä, että saa uhrata kaiken tullakseen yhdeksi Kristuksen kanssa.

“Tutustuin henkilökohtaisesti Göteborgin piispa Bo Giertziin ollessani EYL:n opiskelijapastori. Siitä saakka olen lukenut hänen kirjoituksiaan, toimittanut niitä suomeksi ja tahtonut seurata paimenviran hoidossa hänen ohjelmaansa ‘Liturgi och väckelse’. Bo Giertz on ollut totuuden tunnustamisen rintaman merkittävin piispa omana aikanamme.” **pastori, teol.lis. Sakari Korpinen**

“Viime vuosisadan Pohjolan suurimpiin piispoihin kuulunut Bo Giertz on aina lukemisen arvoinen. Näin on myös aivan erityisesti tässä syvällisessä ja juuri nyt ajankohtaisessa puheenvuorossa herätyksen ja liturgian suhteesta. Niiden yhdistäminen tässä vihkosessa kuvatulla tavalla merkitsisi varmasti aitoa hengellistä uudistumista kirkossamme.” **päätoimittaja Leif Nummela**

Artikkelin kirjoittajan, edesmenneen piispa **Bo Giertz**in kirjoituksia on Suomessa luettu paljon. Hänet tunnetaan oppineena ja tinkimättömänä Raamatun opettajana sekä syvällisenä kristillisten romaanien kirjoittajana.

Tämä vihko jatkaa Suomen Luther-säätiön **Aamutähti-sarjaa**, joka keskittyy uskonelämän peruskysymyksiin. Sarjan toimittajina ovat rovasti, teol.lis. **Simo Kiviranta** ja pastori **Juhana Pohjola**.

Suomen Luther-säätiö

Aamutähti

Nro 5.

ISBN 951-98519-4-1